

Tilburg University

## De grootvader van Thijs Wöltgens

Ten Raa, T.

*Published in:*  
Socialisme en Democratie

*Publication date:*  
1997

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

*Citation for published version (APA):*  
Ten Raa, T. (1997). De grootvader van Thijs Wöltgens. *Socialisme en Democratie*, 54(1), 45-47.

### General rights

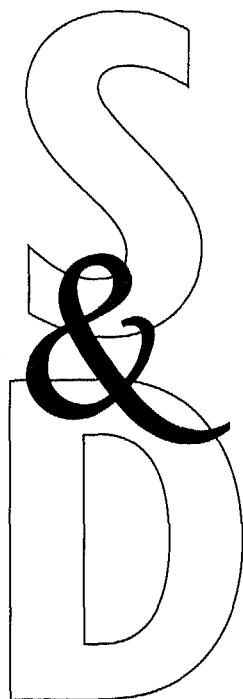
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

### Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

## H O O F D E N &amp; Z I N N E N

De grootvader van  
Thijs Wöltgens

De democratie wordt bedreigd. De vijand is het internationale kapitaal. Zijn middel is indoctrinatie. Het vrije markt-‘denken’ bedwelmt ons. Of we nu links of rechts zijn, we zien geen andere weg dan het prijsgeven van de verzorgingsstaat. Er bestaat een afruil tussen sociale zekerheid en groei, zo wil het economisch liberalisme ons doen geloven. Wie de hiermee gemoeide sociale ongelijkheid afwijst, kan politiek gezien nergens terecht en is een nee-zegger.

Thijs Wöltgens wijst de nee-zeggers het licht. In het eerste deel van zijn boek, ‘Democratie in de greep van de markt’, ontrafelt hij de heersende, neo-liberale ideologie en ontmaskert hij de zogenaamd wetenschappelijke economen. Echte leiders beperken zich echter niet tot theoretische verhandelingen, maar geven ook praktische adviezen. In het tweede deel, ‘De bevrijding van de democratie uit de greep van de markt’, geeft Wöltgens aan hoe de sociaal-democratie de nee-zeggers kan organiseren. *Nee-zeggers aller landen, verenigt u!*

Onder stringente voorwaarden mag de vrije markt misschien efficiënt zijn, maar uit oogpunt van verdelende rechtvaardigheid heb je daar niets aan. Economische rationaliteit is geen neutraal begrip, volgens Wöltgens. Zijn grootvader – een bescheiden, zelfstandige timmerman – hield rekening met de koopkracht van zijn klanten. Geen wonder dat concurrenten op den duur

succesvoller waren. De marktprijs discrimineert niet naar arm of rijk.

Dit voorbeeld is Wöltgens ten voeten uit. Een goed bedoelende ondernemer – dat kan niet op de vrije markt, dus is de vrije markt slecht. Ik heb tegen elke stap bezwaar. 1. Mijn inziens doet grootvader niet goed door inkomensprijzen te hanteren. 2. Als hij wel goed zou doen, zou hij niet afgestraft zijn door de vrije markt. 3. Als de vrije markt onvolkomen is, zijn er marktoplossingen. Ik licht die bezwaren hieronder nader toe.

ad 1) Prijsbeleid is slecht inkomensbeleid. Natuurlijk, door armen korting te geven op meubels verhoog je hun koopkracht. Toch is dit inefficiënt beleid. Druk de korting uit in guldens, reken de marktprijs, en stort de guldens in de kas van de Sint Vincentiusvereniging, waar de vader van Wöltgens de armen steunde. Met deze donatie hadden de armen dezelfde meubels kunnen kopen die in werkelijkheid met prijskorting aangeboden werden. Maar, geconfronteerd met de hogere kostprijs, zouden ze als vrije consumenten een betere keuze hebben kunnen maken uit het geheel van aangeboden goederen.

Als grootvader de marktprijs berekend had en zijn gift aan de St. Vincentiusvereniging als een ordinaire uitgavenpost beschouwd had, dan had deze Bleijerheidse timmerman het weliswaar krapper gehad dan zijn Zuid-Limburgse concurrenten, maar hij had niet het loodje gelegd. Het enige verschil is dat grootvader een ander bestedings-

## INHOUD

De nee-zegger  
Niet Nix

## H O O F D E N &amp; Z I N N E N

patroon voor zijn inkomen zou hebben, namelijk wat socialer. Vervang de Bleijerheidse meubelindustrie door de Nederlandse economie en de Zuid-Limburgse concurrentie door de concurrentie van de wereldmarkt en zie daar de misvatting van Thijs Wöltgens over de relatie tussen internationale concurrentie en de verzorgingsstaat.

ad 2) De laatste nieuwkomer op de wereldmarkt (bijvoorbeeld Vietnam) bepaalt het niveau waartegen wij moeten concurreren. Wij moeten onze kosten aanpassen. De zich wereldburger voelende elite eist van ons dat wij elke ambitie om tot herverdeling van rijk naar arm te komen laten varen, als voorwaarde voor haar loyaliteit jegens ons en hun land. Als dit de prijs is die wij moeten betalen voor deelname aan de wereldmarkt, dan zegt Wöltgens: nee dank u.

Dit verhaal duikt in het boek keer op keer op, maar het blijft misleidend. Er is geen spanning tussen vrijhandel en de verzorgingsstaat. Met vrijhandel valt het meeste geld te verdienen. Of je dat geld besteed aan meer consumptie van werknemers of aan de verzorgingsstaat, maakt niet uit. Als we willen, kunnen we er zelfs het Groene Hart mee onder-tunnelen.

Omgekeerd, willen we de som van de particuliere en de publieke consumptie maximaliseren, dan moeten we zoveel mogelijk verdienen door te produceren en te leveren wat relatief duur is en kopen wat relatief goedkoop is op de wereldmarkt. Wöltgens staat niet alleen in de

relatie die hij legt tussen internationale concurrentie en druk op de verzorgingsstaat. VVD-econoom Bernard van Praag vindt dit ook. Maar daarmee is het nog niet waar.

Het is inderdaad zo dat de mobiliteit van personen grenzen stelt aan de mogelijkheid om het gezamenlijk inkomen te verde-len. Als een lid van de elite in Nederland blijft, dan is het verloop van een door onderneming verdiende gulden als volgt. Drie en half dubbeltje is vennootschapsbelasting. Van de resterende zes en een halve dubbeltjes persoonlijk inkomen zijn er vier voor de inkomstenbelasting. Met het kwartje dat je overhoudt, kun je twee dingen doen. Consumeren of toevoegen aan je vermogen. In het eerste geval betaal je v.t.w., in het tweede geval vermogensbelasting. De vermogensbelasting (8%) komt overeen met een inkomensbelasting van zo'n twee cent. In beide gevallen, hou je zo'n twee dubbeltjes van de gulden over voor jezelf.

Besluit je om dan maar naar België te verhuizen, dan ben je een zondaar in de ogen van Wöltgens. We zouden kunnen proberen om het hele probleem te voorkomen door verhuizing naar België te verbieden of onaantrekkelijk te maken door in Europees verband belastingharmonisatie te bepleiten, bij voorkeur op Nederlands niveau. Wat Wöltgens evenwel over het hoofd ziet is dat het lid van de elite dan weliswaar hier zou blijven wonen, maar geen prikkel meer heeft om door onderneming bij te verdienen. Met andere woorden, zelfs uit nationaal

perspectief is het een verspilling van talent om topinkomens loodzwaar te belasten.

ad 3) Als de vrije markt onvolkomen is, zijn er marktoplossingen. Met Wöltgens ben ik van mening dat de vrije markt faalt uit milieuoogpunt. Volgens Wöltgens wordt verzet tegen een deugdelijk milieubeleid vooral ingegeven door het bestaan van een geliberaliseerde wereldmarkt. De redenering is: natuurlijk zou de energieprijs omhoog moeten om mogelijke ecologische rampen af te wenden, maar zolang de concurrenten niet mee doen schaden wij op korte termijn alleen onszelf.

Wöltgens lijkt dit negatieve verband te onderkennen en bereid de prijs te betalen. Het is evenwel niet de internationale concurrentie die ons dwingt af te zien van het in rekening brengen van milieukosten. De bedoeling van milieueffingen is een reallocatie naar relatief schone productie. Reallocatie betekent niet alleen nieuwe bedrijven, maar ook faillissementen. Met andere woorden, het is de bedoeling dat vervuilers failliet gaan. Het is precies hier dat politici knikknende knieën krijgen. Toen Wim Kok zijn kwartje op de benzine bedacht, werden de beroepsvervoerders gecompenseerd.

In meer algemene zin is het probleem van het milieu één van ontbrekende markten. Schiphol kan overlast geven, zonder daarvoor te betalen: rust heeft geen marktprijs. Goed bedoelende PvdA-politici willen dit probleem oplossen door op de stoel van de ondernemer te gaan zitten

## H O O F D E N &amp; Z I N N E N

en zich met de planning van Schiphol te bemoeien: grenzen stellen aan startbanen en passagiersaantallen, beleidsplannen opstellen, enzovoort. De verliezen gemoeid met deze overheidsbemoeienis zullen hoger zijn dan nodig is uit oogmerk van milieubeleid. Het ware beter als de overheid zich zou beperken tot het milieuprobleem. Een markt-oplossing is het veilen van lawaai-rechten. Als econoom laat 't me koud of die opgekocht zouden worden door Schiphol, dan wel door Natuurmonumenten om ze in een la op te bergen. In het eerste geval hebben burgers onvoldoende voor hun rust over, in het tweede geval heeft het bedrijfsleven onvoldoende voor de luchtvaart over. In beide gevallen is de allocatie efficiënt. Bovendien zou de overheid geld kunnen verdienen met het veilen. Ook op andere terreinen ontbreken markten niet door te weinig, maar door

teveel overheidsbeleid. Het standaardvoorbeeld is de markt voor ongeschoolde arbeid. De overheid verbiedt het verrichten van minder produktieve arbeid tegen een dienovereenkomstige prijs door afspraken tussen vakbonds- en werkgeversorganisaties op te leggen aan hen die er geen behoefte aan hebben. Bovendien verbiedt de overheid het verrichten van laagbetaalde arbeid.

Volgens Wöltgens zijn deze verboden verworven rechten. Het recht om arbeid niet tegen elke prijs aan te bieden is de 'minimaalste' vorm van democratie op de arbeidsmarkt ('minimaalst' zal wel zo iets zijn als 'echt minimaal'). De Westeuropese gemengde economie heeft dat via regelgeving en sociale zekerheid gerealiseerd. Natuurlijk erken ik het recht van vakbondsleden hun arbeid niet aan te bieden beneden een door henzelf bepaalde prijs. Maar de algemeen

verbindendheidsverklaring door de overheid maakt van dit recht voor insiders in de arbeidsmarkt een belemmering voor outsiders.

Wöltgens is in 'De nee-zeggers' de empathische, wijze heer, die geduldig poogt uiteen te zetten dat het recept van de vrije markt erger is dan de kwaal. De feiten loochenstraffen hem. De economieën die het goed doen, vooral in de Derde Wereld, zijn de landen die het spel van de internationale concurrentie meespelen. De economieën die – in de geest van Wöltgens – zich hiertegen beschermd hebben 'om' in alle rust een sociaal-democratische speeltuin naar Rijnlands model in te richten, zitten nu met de gebakken peren. Dit weerhoudt Wöltgens niet ervan om zijn kop in de zandbak te steken. Een echte nee-zegger.

THIJS TEN RAA  
Econoom



## Ideeënstrijd

Het pamflet *Niet Nix*, dat een twintigtal jonge PvdA-leden begin december publiceerde, heeft naast positieve reacties (in het eigen 'PvdA-Vlugschrift' en bijvoorbeeld in de *Volkskrant*) ook veel kritiek opgeroepen. Opvallend aan die kritiek is het gemak waarmee een oordeel werd uitgesproken over het boekje als geheel respectievelijk over de groep die het geschreven heeft.

'Neo-liberale kritiek', zo oordeelden enkele jonge onderzoc-

kers in *NRC Handelsblad* (alsof een pleidooi voor een federaler Europa of voor een complete stop op de groei van het aantal vierkante meters asfalt in ons land iets met marktideologie te maken heeft). En, schreven de critici: het zijn allemaal jonge blanke academici (alsof dat hun ideeën minder waard maakt). Die ideeën zijn juist wel goed, meende Marcel van Dam in de *Volkskrant*. Alleen zijn de auteurs, getuige hun voor-nemen om – als het in de PvdA niet lukt – 'andere leuke dingen' te gaan doen, te 'soft' om de noodzakelijke harde machtsstrijd

te voeren (alsof iedereen zich moet gedragen zoals Nieuw Links indertijd deed). Te weinig sociaal beleid, schreven twee leden van Groen Links in dezelfde krant (alsof niet juist Groen Links met het radicale milieubeleid van 'Niet Nix' erg blij zou moeten zijn; zo is het ook nooit goed). Bart Tromp tenslotte betrok in *Het Parool* de stelling dat de (overvloedige) aandacht voor het pamflet omgekeerd evenredig is aan de kwaliteit van het geschrevene. Kort en bondig luidde zijn oordeel: het is 'niks'. Dat klinkt niet alleen nors, maar ook erg on-